

คุณค่าความเชื่อและประโยชน์ของพิธีกรรมเกี่ยวกับพระธาตุพนมจำลอง
ที่มีต่อชุมชนอำเภอยายเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์

THE VALUE OF FAITH AND BENEFITS OF RITE, ON REPLICA OF
PHRATHATPHANOM CHAMLONG TOWARDS BUDDHISTS
AT HUAI MEK DISTRICT, KALASIN PROVINCE*

พระมหาเมธีชัย กิจจสารโ (แสงคำภา), พระมหาเศรษฐา เสฏฐมนโน (หินศิลา)

Phramaha Meechai Kitjasaro (Sangkampa), Phramaha Setta Settamano (Hinsilla)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahaculalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail: settahinsila@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาคุณค่าความเชื่อและประโยชน์ของพิธีกรรมของพระธาตุพนมจำลองที่มีต่อชุมชนอำเภอยายเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งพบว่ามี 3 ด้าน ได้แก่ 1.ด้านความเชื่อ : เชื่อว่าเจดีย์นี้ศักดิ์สิทธิ์ส่งผลให้ผู้เคารพกราบไหว้มีจิตใจผ่องใส 2.ด้านพิธีกรรม : มีการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาในวันสำคัญต่างๆ และมีการจัดงานประจำปีเพื่อเป็นพุทธบูชา 3. ด้านเศรษฐกิจ : สร้างรายได้และเศรษฐกิจหมุนเวียนในชุมชน

คำสำคัญ : ความเชื่อ; พิธีกรรม; พระธาตุพนมจำลอง

Abstract

This article aims to study the values of beliefs and benefits of rite on replica of Phrathatphanom Chamlong towards buddhists at Huai Mek district, Kalasin province, which found that there are 3 aspects: 1. Belief: believe that this pagoda is sacred, resulting in those who worship with a bright mind. 2. Rituals: There are Buddhist activities on various important days. And there is an annual event to worship the Lord Buddha. 3. Economic aspect: generate income and circular economy in the community.

Keywords : The faith; Rite; Replica of Phrathatphanom

* ได้รับบทความ: 10 มกราคม 2565; แก้ไขบทความ: 8 เมษายน 2565; ตอรับตีพิมพ์: 30 เมษายน 2565

บทนำ

บทความนี้ มุ่งทำความเข้าใจในบริบทของคำว่า “คุณค่าของความเชื่อ” และ “ประโยชน์ของพิธีกรรม” ซึ่งเข้าไปเกี่ยวข้องกับพระธาตุพนมจำลอง อำเภอห้วยเม็ก จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงความสัมพันธ์ ความเชื่อมโยงกันในมิติต่างๆ อันส่งผลต่อความเชื่อวิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณีในท้องถิ่นที่ได้รับผลกระทบจากกระบวนการทั้งหมดรวมถึงพิธีกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องด้วย แบ่งชุดความคิดได้ 3 วรรณนะ ได้แก่ **วรรณนะที่หนึ่ง** ในการมองที่สามารถบอกถึงความมีอยู่เป็นอยู่ของพระพุทธรูปศาสนาว่าจะเสื่อมหรือเจริญอยู่หรือไม่ มีนัยพียงเทียบได้จากธาตุอันตรธาน (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, (2535), ชุ.พุทธ. (ไทย) 33/28/368-369) คือ ความเสื่อมไปของพระธาตุจากสถานที่ต่างๆ อันเป็นที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธองค์บ้าง พระสารีริกธาตุของพระสาวกบ้าง ซึ่งอันตรธานมี 5 ประการ ได้แก่ อธิคมอันตรธาน อันตรธานแห่งการบรรลู่ ปฏิบัติอันตรธาน อันตรธานแห่งการปฏิบัติ ปริยัติอันตรธาน อันตรธานแห่งปริยัติ ลิงคอันตรธาน อันตรธานแห่งเพศ ธาตุอันตรธาน คือ พระธาตุเสื่อมสูญหมดไปจากโลกนี้¹ พระบรมสารีริกธาตุจากที่ต่างๆ ก็จะมารวมตัวกันใหม่ในที่สุดท้าย คือ ต้นพระศรีมหาโพธิ์ที่พุทธคยา อันเป็นที่ตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า รวมตัวกันเป็นรูปพระพุทธเจ้าอีกครั้ง เทวดามาชุมนุมรวมกัน แต่ไม่มีมนุษย์ และไม่มีการแสดงธรรม และไฟก็ไหม้พระบรมสารีริกธาตุจนหมดสิ้น (ธาตุอันตรธาน) ชื่อว่า พระศาสนาอันตรธานสมบูรณ์แล้ว ด้วยเหตุผลนี้หากพุทธศาสนิกชนยังมีการสักการบูชาพระธาตุในที่ต่างๆ อยู่ปกติ ก็ย่อมหมายถึงพระพุทธศาสนายังคงจรรโลงอยู่ ชาวพุทธยังเหนียวแน่นต่อคำสอนของพระพุทธศาสนาและยังมีนัยบอกไปถึงการศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติธรรม การส่งเสริมการศึกษาของสงฆ์ในท้องถิ่นนั้นๆ ยังคงมีอยู่ อาจรวมไปถึงปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน และย่อมมีผลต่อพระสงฆ์ให้เป็นผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบด้วยในสังคมไทยพุทธจากอดีตจนถึงปัจจุบัน **วรรณนะที่สอง** การมองแบบมิติสัมพันธ์ทางสังคมของมนุษย์ เพราะมนุษย์เป็นสัตว์สังคมย่อมจะต้องมีกิจกรรมร่วมกันอยู่เสมอในด้านต่างๆ เพื่อก่อให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองมาสู่ชุมชน ประเทศชาติของตนแม้มิติทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับพระธาตุก็ย่อมมีหลายมิติด้วยกัน อย่างเช่นการทำพิธีกรรม 5 ประการในพระพุทธศาสนา ซึ่งหมายถึงญาติพิธีการดูแลญาติ อติพิธีการดูแลเอาใจใส่ต้อนรับแขกที่มาเยือน ปุพพเปตพิธีทำบุญอุทิศให้แก่เปรตหรือผีเร่ร่อนต่างๆ ราชพิธี เสียภาษีอากรช่วยชาติ และเทวตาทิ ทำบุญอุทิศเทวดาหรือแก่สิ่งที่ตนเคารพตามความเชื่อหรือความนับถือ (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, (2539), อง.ปญจก. (ไทย) 22/41/48) เช่น เคารพนับถือพระธาตุพนมจำลอง ก็จะทำบุญถวายไปให้เทวดาหรืออารักษ์ประจำสถานที่เพื่อขอความเป็นสิริมงคลแก่ชีวิตและครอบครัว **วรรณนะที่สาม** มิติการแสวงหาที่พึ่งโดยมีสิ่งอันควรเคารพบูชายึดถือเป็นที่พึ่งทางใจโดยถือคติที่ว่า “การบูชาสิ่งที่ควรบูชาเป็นอุดมมงคลแก่ชีวิต”(มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, (2539), ชุ.ช. (ไทย) 25/5/3) ความคิดในชุดที่สามนี้ จะต้องมียุคประกอบสำคัญคือ การตั้งจิตอธิษฐานหรือใช้อธิษฐานบารมีเข้ามาเกี่ยวข้องกับการกระทำหรือส่วนที่กระทำบูชาสักการะ รวมทั้งอามิสบูชาและปฏิบัติบูชาผสมกันในขณะที่ทำ

พิธีกรรมตั้งจิตอธิษฐาน กล่าวคือ การอธิษฐานจิตเป็นงานของใจโดยเฉพาะจะต้องตั้งจิตให้แน่วแน่ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งก่อน โดยผู้จะอธิษฐานนั้น มีเป้าหมายที่ชัดเจนไว้ก่อนแล้ว การอธิษฐานแบ่งเป็น 3 ประเภท คือ การอธิษฐานของพระอรหันต์ เทวดาและมนุษย์ โดยมีลักษณะที่แตกต่างกันออกไป เช่น การอธิษฐานถอนพิษของบิดามารดาของพระสุวรรณสาม และมีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ การอธิษฐานซึ่งเกิดจากปัญญา (ความรู้) สัจจะ (ความซื่อตรง) จาคะ (การเสียสละ) และอุปัสมะ (ความสงบใจ) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, (2539), พุทฺธ. (ไทย) 33/76/83) แต่ในปัจจุบันในเชิงจิตวิทยาตะวันตก กล่าวว่า การอธิษฐานจิตสามารถทำได้โดยผ่านโปรแกรมภาษาสั่งจิตนั้น เป็นการอธิษฐานจิตได้สำนึกในเชิงบวก และเพิ่มพลังให้แกจิตโดยจะไม่คิดทางลบหรือจุดบกพร่องของตนเองในทางความคิดและการกระทำ มีขั้นตอน 3 ระดับ คือ 1) กำหนดเป้าหมายให้ชัดเจนว่าจะทำอะไร 2) ออกคำสั่งให้จิตทำงานในเรื่องที่สั่งนั้นหรือมองภาพที่จะสั่งให้ชัดเจน และ 3) ย้ำจิตให้ทำตามคำสั่งจำนวนหลายๆ ครั้ง จนเกิดคำอธิษฐานที่เป็นจริงตามที่ตนปรารถนาไว้ เช่น อยากให้เรียนเก่งๆ ก็ต้องย้ำสั่งย้ำบอกกับจิตอยู่เสมอ โดยจิตได้สำนึกจะคอยมารับคำสั่งแล้วไปปฏิบัติการอีกครั้งหนึ่ง ผลดีของการสั่งจิตโดยวิธีนี้ ก็จะทำให้ผู้ปฏิบัติสำเร็จผลในหลายๆ ด้านและเป็นคนมีจิตใจมั่นคงมองโลกแง่ดี ช่วยเหลือสังคมได้ เพราะการอธิษฐานสั่งใดๆ จะอยู่บนพื้นฐานของศีล 5 และเป็นการเห็นชอบตามทำนองคลองธรรมที่สร้างสรรค์ (วันชัย ประชาเรืองวิทย์, 2560)

สรุปได้ว่า บริบทที่เกี่ยวข้องกับพระธาตุ มองแล้วมี 3 มิติ คือ ส่วนแรกความเชื่อเรื่องพระบรมสารีริกธาตุ พระสารีริกธาตุ พระธาตุ ส่วนที่สองด้านพิธีกรรมที่เรียกว่า “พุพพเตตพลี” และ “เทวดาพลี” เป็นการอุทิศกุศลแก่ผู้ตายไปทั้งผีและเทวดาประจำพระธาตุ ส่วนที่สามเป็นการใช้จิตอธิษฐานหรือระลึกถึงคุณความดีของพระธาตุและของตนเองผสมกัน จนกลายเป็นคำอธิษฐานออกมาแล้วสัมฤทธิ์ผลในบางโอกาสบางคน ขึ้นอยู่กับเหตุและปัจจัยหรือความเต็มของบารมีด้านกุศลหรือบุญที่เคยกระทำมาแต่ปางก่อนจนถึงปัจจุบัน

ความหมายของพระธาตุ

คำว่า พระธาตุ หรือ พระบรมสารีริกธาตุ หมายถึง กระดูกของพระพุทธเจ้า คำว่า "พระธาตุและพระบรมสารีริกธาตุ" นี้ เผ่าชนทั้งหลายในอดีตถือว่า กระดูกคนเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ลัทธิผีผีสางเทวดา (Shamanism) นิยมเก็บกระดูกคนไว้ ประเพณี นิยมในพระพุทธศาสนาไม่ว่าจะในยุคของพระพุทธเจ้าองค์ไหน นับตั้งแต่พระพุทธเจ้าพระนามว่าทีปังกรมาจนถึงพระพุทธเจ้าพระนามว่าโคตม การเก็บ กระดูก (อัฐิ หรือเป็นกระดูกของคนบริสุทธิ์ก็นิยมเรียกว่า “พระธาตุบ้าง” “พระสารีริกธาตุบ้าง” “พระบรมสารีริกธาตุบ้าง”) ไว้บูชาสักการะปรากฏให้เห็นอยู่ทั่วไป เพราะฉะนั้น จะมีข้อความในคัมภีร์กล่าวถึงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เป็นเครื่องระลึกถึงพระพุทธเจ้าที่ปรินิพพานไปแล้ว 4 อย่าง ได้แก่ 1) ธาตุเจดีย์ คือ พระบรมสารีริกธาตุ 2) บริโภคเจดีย์ คือ สังเวชนียสถาน 4 ตำบล 3) ธรรมเจดีย์ คือ จารึกข้อพระธรรม และ 4) อุเทสิกเจดีย์ คือ พระพุทธรูป ธรรมจักร รอยพระพุทธบาท พระแท่นวัชรอาสน์ หรือสัญลักษณ์แทนพระพุทธเจ้า (กรมศิลปากร

กระทรวงศึกษาธิการ, 2559) อีกนัยหนึ่ง ความหมายของพระธาตุในอนุภูมิภาคนี้ ได้ถูกกำหนดให้มีหน้าที่เชิงที่มีสัญลักษณ์ภายใต้กรอบแนวคิดในพุทธศาสนาเถรวาทแบบลังกาคติ จากการอุปถัมภ์โดยผู้นำแห่งรัฐในราชพุทธศตวรรษที่ 18 เป็นต้นมา ซึ่งต่างก็ได้ให้ความสำคัญต่อคติความเชื่อในเรื่องพระธาตุ หรือพระบรมสารีริกธาตุ พร้อมกับการให้ความหมายต่อพิธีปฏิบัติอันเป็นองค์ความรู้ที่ได้รับ เข้ามานับตั้งแต่ครั้งแรกเริ่ม ในภายหลังได้มีการปรับเปลี่ยนเกิดเป็นพัฒนาการอันเนื่องมาจากการศึกษาค้นคว้าถึงเนื้อหา และแนวความคิดอย่างแตกฉาน ก่อให้เกิดธรรมเนียมปฏิบัติ เนื่องในคติความเชื่อ โดยเฉพาะองค์ความรู้เรื่องพระธาตุในดินแดนอนุภาคนี้ อย่างหลากหลายแนวคิดเชิงบูรณาการทางสังคม การศึกษาบทบาทและความหมายของคติความเชื่อเรื่องพระธาตุที่เกิดขึ้นในล้านนา ซึ่งให้เห็นว่าพระธาตุ คือ มายาคติที่ได้ถูกสร้างขึ้นเป็นเนื้อหาหรืออุดมการณ์ภายใต้คติความเชื่อ ความศรัทธาที่ได้กลายเป็นองค์ความรู้ และถูกถ่ายทอดสืบต่อกันมาในสังคมล้านนา โดยได้แฝงนัยยะและรหัสของความหมายภายใต้แนวคิดทางด้านจักรวาลวิทยา ที่ถูกใช้เป็นกลไกในการสร้างพื้นที่เชิงสังคมและพื้นที่ ในกระบวนการสร้างภาพ อันเป็นรูปแบบของวาทกรรมทางพุทธศาสนาและความเชื่อในท้องถิ่นกับจิตสำนึกของปัจเจกชน ข้อวิเคราะห์ที่ได้จากบริบททางสังคมสรุปได้ว่า ปมทางสังคม 3 ประการ อันได้แก่เชื้อชาติ วัฒนธรรม และการปกครอง ถือได้ว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญอันก่อให้เกิดความระแวง และ ปมความขัดแย้งภายใต้จิตสำนึกอยู่เสมอมา ซึ่งได้นำไปสู่การเคลื่อนไหวทำร้าย และตอบโต้อำนาจการจัดการจากรัฐสยามโดยฝ่ายล้านนา เนื่องจากผู้นำรัฐสยามขณะนั้น คือ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าฯ ทรงเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกลและเปี่ยมด้วยพระราชอำนาจ หากระยะเวลาของการบริหารประเทศเป็นเพียงช่วงระยะเวลาที่สั้น ดังนั้นจึงเป็นช่องทางที่ฝ่ายล้านนา จะแสดงออกด้วยการเคลื่อนไหวด้วยอุดมการณ์บางอย่าง โดยใช้มายาภาพของความศรัทธา และความเชื่อทางศาสนาเป็นกลไกสำคัญของวาทกรรมชุดหนึ่ง ที่ไร้คำอธิบายถึงการเกิดและจุดมุ่งหมายอัน แท้จริง ถึงแม้ว่าคติดังกล่าวในภายหลังได้กลายเป็นมรดกทางภูมิปัญญาของ ท้องถิ่น ซึ่งได้กลายเป็นการผลิตซ้ำทางสังคมวัฒนธรรมที่มีการเปลี่ยนแปลงมาโดยตลอด ในที่สุดก็ได้มีการผลิตใหม่ เพื่อผลในการตอกย้ำที่จะพยายามสร้างอัตลักษณ์ให้กับสังคมท้องถิ่นในพลวัตยุคปัจจุบัน (เจียรชาย อักษรดิษฐ์, 2545)

ความเชื่อเรื่องพระธาตุกับปาฏิหาริย์ที่มีผลต่อสังคมชาวพุทธไทย

หากจะพิจารณาในแง่ของความเชื่อเรื่องปาฏิหาริย์หรือสิ่งที่เหนือธรรมชาติเกี่ยวกับพระธาตุ หรือพระบรมสารีริกธาตุ ตัวอย่างเช่น เหตุการณ์ที่น่าอัศจรรย์ใจเป็นที่เกิดศรัทธา ปาฏิหาริย์ของพระธาตุและพระบรมสารีริกธาตุในประวัติศาสตร์ไทย ในตำนานเรื่องพระธาตุหริภุญชัย จังหวัดลำพูน กล่าวว่า ประมาณ พ.ศ. 1590 พระเจ้าอาทิตย์ทรงเห็นปาฏิหาริย์พระธาตุเปล่งรัศมี 6 สี (ฉัพพรรณรังสี) จึงทรงให้สร้างเจดีย์บรรจุพระธาตุ จารึกวัดช่องล้อม จังหวัดสุโขทัย ประมาณ พ.ศ. 1927 บอกว่า สมเด็จพระมหาธรรมราชา เมื่อทรงสร้างพระพุทธรูปศิลา ก็ได้ทอดพระเนตรเห็นพระศรีรัตนธาตุกระทำปาฏิหาริย์ สว่างดังลวดเงินเห็นเป็นขนาดใหญ่

เท่าเสื่อสาต ในสมัยกรุงศรีอยุธยา มีบันทึกในพงศาวดารว่า กษัตริย์หลายพระองค์ทรงเห็นปาฏิหาริย์ของพระธาตุ/พระบรมสารีริกธาตุ เช่น พระบรมราชาธิราชที่ 1 ทอดพระเนตรเห็นปาฏิหาริย์ของพระบรมสารีริกธาตุ จึงโปรดเกล้าฯ ให้ทหารปักหลักไว้ตรงที่พระบรมสารีริกธาตุปรากฏ แล้วทรงสถาปนาวัดมหาธาตุขึ้นใน พ.ศ. 1917 และสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ทรงเห็นปาฏิหาริย์ถึง 4 ครั้ง ดั่งบันทึกเหตุการณ์เมื่อ พ.ศ. 2137 ที่เมืองป่าโมกความตอนหนึ่งว่า..พระบรมสารีริกธาตุปาฏิหาริย์ โชติช่วงมาเท่าผลส้มเกลี้ยงมาแต่ทักษิณทิศ เวียนเป็นทักษิณาวรรตแล้วเสด็จไปอุดรทิศ.. พ.ศ. 2452 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 ขณะทรงพระยศเป็นมกุฎราชกุมาร เสด็จประทับที่พระราชวังสนามจันทร์ ได้ทอดพระเนตรเห็นปาฏิหาริย์ที่องค์พระปฐมเจดีย์ ดั่งบันทึกตอนหนึ่งว่า...ได้เห็นองค์พระปฐมเจดีย์รัศมีสว่างพร่าทั้งองค์ ดูประหนึ่งว่าองค์พระปฐมเจดีย์ด้านตะวันตก คือ ด้านที่เล็งตรงกับสนามจันทร์จันทาด้วยฟอสฟอรัส พร่าเรืองๆ ... ครั้นเสด็จขึ้นครองราชย์แล้วก็ได้ทอดพระเนตรเห็นปาฏิหาริย์ที่องค์พระปฐมเจดีย์อีกใน พ.ศ. 2475 บุคคลทั่วไปในปัจจุบันจำนวนมาก ที่ศรัทธาเลื่อมใส รักษาศิลปปฏิบัติธรรมอย่างสม่ำเสมอ ได้เห็นปาฏิหาริย์แห่งพระธาตุและพระบรมสารีริกธาตุ บางคน มีห้องสำหรับสวดมนต์ให้พระประจำบ้านมีแท่นเตรียมไว้เฉพาะ สำหรับพระธาตุและพระบรมสารีริกธาตุเสด็จ (พระมหาสมชาย ธีรภาโส (บุญเกลี้ยง), 2546)

ประวัติความเป็นมาพระธาตุพนมจำลอง อำเภอยักษ์เม็ก จังหวัดกาฬสินธุ์

พระธาตุพนมจำลองนี้ ตั้งอยู่ที่วัดพระธรรมพิทักษ์ ตำบลห้วยเม็ก อำเภอยักษ์เม็ก จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยมีประวัติความเป็นมาขององค์พระธาตุพนมจำลองพอสังเขป กล่าวคือหลังจากที่พระธาตุพนมได้หักพังลงไม่นานนัก วันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2520 พระครูสถิตธรรมสาร (นิน) เจ้าอาวาสวัดพระธรรมพิทักษ์ และเจ้าคณะอำเภอยักษ์เม็ก ได้เดินทางไปพิธีรับสัญญาบัตรพัดยศของ พระครูโกศลพัฒนกิจ (สี) รองเจ้าคณะอำเภอยักษ์เม็กที่วัดพระธาตุพนมวรมหาวิหาร อำเภอดงหลวง จังหวัดนครพนม เมื่อไปเห็นซากปรักหักพังของพระธาตุพนมแล้ว ทั้งพระสงฆ์และญาติโยมที่ไปร่วมพิธีรับสัญญาบัตรพัดยศในวันนั้น ต่างก็สนทนากันว่า ทำอย่างไร จะได้สิ่งศักดิ์สิทธิ์อะไรสักอย่างหนึ่ง จะเป็นอิฐธาตุ หินธาตุ หรือวัตถุมงคล ก็เป็นสิริมงคลแล้ว ขอให้ได้จากพระธาตุพนมนี้ เพื่อเป็นสิริมงคลแก่ชาวอำเภอยักษ์เม็ก เพราะการเดินทางมากราบไหว้สักการบูชาลำบากมาก ภายหลังจากกลับมาถึงวัดธรรมพิทักษ์ ท่านจึงได้ปรึกษากับญาติโยมกันอีกครั้ง

ในคืนนั้น พระสงฆ์ที่เดินทางมาจากอำเภอยักษ์เม็ก เกิดความคิดเห็นตรงกัน ในอันที่จะอัญเชิญสิ่งศักดิ์สิทธิ์จากองค์พระธาตุพนมบางส่วนไปประดิษฐานไว้ที่อำเภอยักษ์เม็กและจังหวัดของตนที่อยู่ห่างไกล พร้อมทั้งสร้างองค์พระธาตุพนมจำลองไว้บรรจุวัตถุมงคลดังกล่าวต่างก็ปรึกษาหารือกันและกันในคืนนั้น จึงพากันไปกราบนมัสการ พระเทพรัตนโมลี เจ้าอาวาสวัดพระธาตุพนมวรมหาวิหาร เล่าชี้แจงความประสงค์ให้ท่านทราบ ซึ่งท่านก็ได้ให้ความเห็นว่าการที่จะนำสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือวัตถุมงคลในองค์พระธาตุพนมไปจะกระทำได้ สืบเนื่องจากว่ามีเทพยดารักษาอยู่เป็นอย่างดี เคยมีคนลักลอบนำสิ่งศักดิ์สิทธิ์ออกไปต้องมีอันเป็นไปถึงกับชีวิตทุก

ราย และต้องนำสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหล่านั้นมาคืนจึงจะมีชีวิตอยู่รอดได้ เมื่อได้ฟังดังนั้นพระสงฆ์ทุกรูปต่างนิ่งอยู่ จึงมีพระสงฆ์รูปหนึ่งออกความเห็นว่ ถ้าอย่างนั้นก็ควรลองเสี่ยงทายจากเทพดาที่ปกปักรักษาอยู่ว่าควรจะแบ่งของศักดิ์สิทธิ์ไปให้ที่อื่นหรือไม่ ด้วยการให้พระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสทุกวัดในขณะนั้น ได้เขียนชื่อวัดตำบล อำเภอ จังหวัดลงในกระดาษแล้วม้วนเก็บรวบรวมไว้ในบาตรเพื่อนำมาเสี่ยงทาย แล้วจึงให้แม่ชีจันทร์ที่อยู่ในวัดพระธาตุพนมมหาวิหาร ทำพิธีเสี่ยงทาย โดยพระเทพรัตนโมลีเป็นประธานอัญเชิญเหล่าเทพดามาเข้าทรงแม่ชีจันทร์ แม่ชีถือดอกไม้ธูปเทียนนั่งนิ่งอยู่ประมาณ 3-4 นาที ก็มีอาการตัวสั่นขึ้น พูดด้วยเสียงแปลกไปว่า “การที่พระคุณเจ้าจะขออัญเชิญสิ่งศักดิ์สิทธิ์ไปที่อื่นนั้น เหล่าเทพดาที่รักษาจะให้ได้เพียงแห่งเดียวคือ วัดธรรมพิทักษ์ ตำบลห้วยเม็ก อำเภอห้วยเม็กจังหวัดกาฬสินธุ์” ซึ่งเจ้าอาวาสวัดและทายกวัดอยู่ในที่นั้นต่างก็ตื้นตันใจเป็นอย่างยิ่ง

เมื่อเดือนมีนาคม ปี พ.ศ.2520 ชาวพุทธทุกหมู่เหล่ารวมถึงข้าราชการในอำเภอห้วยเม็ก ประมาณ 300 คน โดยการนำของท่านปลัดบุญสินธุ์ พิมพะสาสี ปลัดอาวุโสรักษาการแทนนายอำเภอห้วยเม็ก (ในขณะนั้น) พระคุณเจ้าพระครูโกศลพัฒนกิจ รองเจ้าคณะอำเภอห้วยเม็กได้เดินทางไปอัญเชิญวัตถุมงคลสิ่งศักดิ์สิทธิ์จากพระธาตุพนม มาประดิษฐานไว้ที่วัดธรรมพิทักษ์ อำเภอห้วยเม็ก จังหวัดกาฬสินธุ์ ประชาชนได้กราบไหว้บูชา โดยจัดงานสักการะบูชา ในวันขึ้น 6-8 ค่ำ เดือน 3 ของทุกๆ ปี วัดได้จัดให้มีพิธีบวงสรวงขานน้อมเกล้าและจัดนมัสการวัตถุมงคลนั้น ซึ่งทุกปีจะมีชาวพุทธมาร่วมปฏิบัติธรรมและแสวงบุญในงานเป็นจำนวนมาก และด้วยบุญญาภินิหารของวัตถุมงคลนั้น ก็บังเกิดเกิดฝนฟ้าตกต้องตามฤดูกาล โจรผู้ร้ายที่เคยชุกชุม ก็ลดน้อยลง โจรภัย ทุกภิกขภัย อัคคีภัยที่เคยเดือดร้อนก็ลดลงอย่างน่าอัศจรรย์ยิ่ง (พระมหาวิชย กิจจสาร, 2564) ภายหลังที่ได้รับมอบวัตถุมงคลมาจากพระธาตุพนมมาประมาณ 2-3 ปี พุทธศาสนิกชนและคณะสงฆ์อำเภอห้วยเม็ก จึงได้ขออนุญาตสร้างพระธาตุพนมจำลองจากกรมศิลปกรอย่างเป็นทางการ และประชาชนในบริเวณใกล้เคียงวัดได้บริจาคที่ดินเพิ่มเติมให้เพื่อสร้างพระธาตุพนมจำลองครั้งนั้น จนมาถึงวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2524 จึงได้มีงานวางศิลาฤกษ์และสมโภชพระธาตุพนมจำลองขึ้น ในเวลาต่อมา คณะสงฆ์และพุทธศาสนิกชน ได้อัญเชิญพระบรมสารีริกธาตุ ที่ได้รับประทานจากสมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราชสกลมหาสังฆปริณายก องค์ที่ 19 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ทรงมีพระเมตตาโปรดประทานพระบรมสารีริกธาตุ จำนวน 9 องค์ และสมเด็จพระพุทธปาพจนบดี เจ้าอาวาสวัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม ทรงประทานพระบรมสารีริกธาตุอีกจำนวนหนึ่ง และเมื่อวันที่ 25 มิถุนายน 2543 เพื่อบรรจุในพระธาตุพนมจำลองแห่งนี้หลังจากการก่อสร้างเสร็จเรียบร้อยแล้ว เจ้าอาวาสวัดพระธาตุพนมวรมหาวิหารได้ประทานพระอรหันตธาตุ จำนวน 19 องค์พร้อมด้วยพระพุทธรูปหน้าตัก 40 นิ้ว จำนวน 4 องค์

คุณค่าความเชื่อและประเพณีพิธีกรรมของพระธาตุพนมจำลอง ที่มีต่อชุมชนชาวพุทธอำเภอ ห้วยเม็ก จังหวัดกาฬสินธุ์

เพื่อให้การศึกษานี้คลุมนำประเด็นตามหัวข้อที่กำหนด คณะผู้เขียนจึงสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งมีบทบาทและส่วนร่วมตั้งแต่การก่อสร้างพระธาตุพนมจำลอง การจัดงานนมัสการ และประกอบพิธีกรรมประจำปี โดยได้กำหนดประเด็นวิเคราะห์เชิงสรุปคุณค่าออกเป็น 3 ด้าน คือ 1.ด้านความเชื่อ 2.ด้านพิธีกรรม 3.ด้านเศรษฐกิจ ดังต่อไปนี้

1.คุณค่าด้านความเชื่อ ชาวพุทธในภาคอีสานจะมีความเชื่อและศรัทธาต่อพระธาตุพนมซึ่งตั้งอยู่อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม เป็นพื้นฐานอยู่แล้ว เพราะเชื่อในตำนานอุรังคธาตุที่ว่า พระธาตุพนมเป็นที่บรรจุพระอุรังคธาตุ(กระดูกหน้าอก)ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า หากมีโอกาสสักไปนมัสการงานนมัสการพระธาตุพนมประจำปี หรือไม่ก็เดินทางไปนมัสการในวาระโอกาสที่มีความพร้อม ส่วนพระธาตุพนมจำลอง วัดธรรมพิทักษ์ อำเภอห้วยเม็ก จังหวัดกาฬสินธุ์ นั้น แม้จะเป็นพระธาตุพนมจำลอง แต่ชาวพุทธเมื่อมีศรัทธาตั้งมั่นในพระรัตนตรัยแล้ว เชื่อว่าการนมัสการพระธาตุพนมจำลอง ก็ทำให้จิตใจเบิกบาน ใจเป็นสุขในกุศลกรรมที่ได้กระทำด้วยกาย ได้แก่การกราบไหว้นมัสการ วาจา ได้แก่ การสวดมนต์ สมาทานศีล และใจ นั่นคือ จิตที่เกิดสมาธิจากการเจริญจิตภาวนา ย่อมทำให้เป็นสุข กิจกรรมในงานนมัสการพระธาตุพนมจำลองประจำปี จะมีการบวชเนกขัมม ด้วยการ สมาทานศีล 8 การสวดมนต์ ภาวนา ฟังพระธรรมเทศนา เป็นการเปิดโอกาสให้ชาวพุทธได้บำเพ็ญบุญกุญแจวัตร 3 นั่นคือ ทาน ศีล และภาวนา

2.คุณค่าด้านพิธีกรรมนั้น มีการประกอบพิธีบวงสรวง การเจริญพระพุทธมนต์ การเวียนเทียนรอบพระธาตุพนมจำลอง นอกจากนี้ทางวัดยังได้จัดให้มีการบูชาด้วยดอกไม้ธูปเทียน ผ้าไตร วัดอุ่มมงคลตามศรัทธา พิธีกรรมบูชาจึงมี 2 ด้าน นั่นคือ 1.บูชาด้วยดอกไม้ธูปเทียน และวัตถุสิ่งของต่างๆ เป็นอามิสบูชา 2. บูชาด้วยการปฏิบัติธรรม เช่นการเจริญสมาธิภาวนา การสมาทานศีล 5 ศีล 8 การฟังธรรมเพื่อนำไปปฏิบัติ เป็นต้น จัดเป็น ปฏิบัติบูชา ซึ่งงานนมัสการพระธาตุพนมจำลองของวัดธรรมพิทักษ์จะจัดให้ครบทั้งสองด้าน โดยเน้นความสะดวกแก่ชาวพุทธตามبارมีของแต่ละบุคคลเป็นที่ตั้ง คุณค่าที่เกิดจากอามิสบูชาที่ผู้ประกอบพิธีการบูชาจะทำให้มีความสุขเพราะได้ทำดี ปัจจัยที่ได้จากการบริจาคของชาวพุทธนั้น ทางวัดจะนำไปเป็นทุนการศึกษาแก่ภิกษุสามเณร ค่าน้ำไฟ ทุนการศึกษาแก่เด็กนักเรียนประถม มัธยม สงเคราะห์ภิกษุสามเณรอาหาร ตลอดจนบริจาคเป็นสาธารณกุศล

3.คุณค่าด้านเศรษฐกิจ สิ่งที่ทางวัดต้องจัดเตรียมไว้ เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ชาวพุทธผู้มานมัสการมีดังนี้ ผ้าไตร วัดอุ่มมงคล เช่นพระเครื่องต่างๆ ดอกไม้ธูปเทียน เครื่องประกอบพิธีกรรมบวงสรวงบูชา ชันหมากเบ็ง แผ่นทองเปลว ซึ่งจำเป็นสั่งจากร้านค้าจำนวนให้เพียงพอแก่ศรัทธาสาธุชนผู้มานมัสการ ทำให้ร้านค้ามีรายได้ เศรษฐกิจหมุนเวียนในชุมชน นอกจากนี้ผู้ค้ารายย่อยอื่นๆ เช่น อาหาร เครื่องดื่ม ตลอดจนของใช้ใน

ชีวิตประจำวัน สำหรับผู้บวชเนกขัมม(ชีพรามณ์) ซึ่งงานนมัสการมากกว่า 7 วัน 7 คืนนี้ส่งผลดีแก่เศรษฐกิจชุมชนพอสมควร

บทสรุป

พระธาตุพนมจำลอง วัดพระธรรมพิทักษ์ ตำบลห้วยเม็ก อำเภอยักษ์เม็ก จังหวัดกาฬสินธุ์ ถูกสร้างขึ้นเพื่อเป็นพุทธบูชาสถานของชุมชนที่มีศรัทธาเลื่อมใสต่อพระธาตุพนม เมื่อสร้างเสร็จแล้วกลายเป็นศูนย์รวมจิตใจชาวพุทธในท้องถิ่น นอกจากนั้นยังสร้างคุณค่า 3 ประการ ได้แก่ 1.ด้านความเชื่อ ชุมชนเชื่อว่าการนมัสการพระธาตุพนมจำลอง ก็ทำให้จิตใจเบิกบาน ใจเป็นสุข เป็นสถานที่ในการบำเพ็ญบุญบารมี เพราะบรรจุพระบรมสารีริกธาตุที่อัญเชิญมาจากพระธาตุพนม 2.ด้านพิธีกรรม มีการประกอบพิธีบวงสรวง การเจริญพระพุทธมนต์ การเวียนเทียนรอบพระธาตุพนมจำลอง และกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาในวันสำคัญต่างๆ จากทางคณะสงฆ์ หน่วยงานข้าราชการและประชาชนทั่วไป 3. ด้านเศรษฐกิจ เมื่อมีกิจกรรมในศาสนาพิธีการต่างๆ มีผู้คนมาร่วมงานเป็นนิมิต ย่อมเป็นประโยชน์ในการสร้างรายได้และเศรษฐกิจหมุนเวียนในชุมชนทั้งทางตรงและทางอ้อม

เอกสารอ้างอิง

- กรมศิลปากร กระทรวงศึกษาธิการ. (2559). *พระบรมสารีริกธาตุ*. นครปฐม : รุ่งศิลป์การพิมพ์ (1977).
- เจียรนัย อักษรดิษฐ์. (2545). *ธาตุ : บทบาทธาตุ : บทบาทและความหมายของพระธาตุ ในอนุภูมิภาคอุษาคเนย์ กรณีศึกษาความเชื่อเรื่องพระธาตุที่เกิดในล้านนา*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- บุญย นิลเกษ. (2534). *อุดมการณ์ชีวิตแบบโพธิสัตว์ เล่มที่ 10 ตอน การบำเพ็ญอิฐฐานบารมี*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ประชิด สกุนะพัฒน์. (2546). *วัฒนธรรมพื้นบ้านและประเพณีไทย*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ภูมิปัญญา.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2554). *พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์*. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพฯ : สหธรรมิก.
- พระพรหมโมลี (วิลาส ญาณวโร). (2545). *วิมุตติรัตนมาลี เล่ม 2*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ดอกหญ้า.
- พระมหาเมธี กิจจาโร. (2564). *อนุสรณ์ 40 ปี พระธาตุพนมจำลองห้วยเม็ก*. กาฬสินธุ์ : เอกสารพิมพ์แจกในงานพิธีสุวรรณฉัตรพระธาตุพนมจำลองห้วยเม็ก 30 มีนาคม 2564.
- พระมหาสมชาย ธีรภาโส (บุญเกลี้ยง). (2546). *ความเชื่อเรื่องพระบรมสารีริกธาตุในสังคมไทย*. กรุงเทพฯ : บริษัท 21 เซ็นจูรี่ จำกัด.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

วันชัย ประชาเรืองวิทย์. (2560). *พลังวิเศษดวงโลก!?? ศาสตร์ NLP ที่แท้เป็นเช่นไร? MGR Online*. ฉบับวันที่ 3 ก.ค. 2560. สืบค้นเมื่อ 28 กรกฎาคม 2565 จาก <https://mgronline.com/onlinesection/detail/9600000065308/>.